

УДК [314.18+314.7](477.87)

Г.І. ЧУБІРКА

старший викладач кафедри менеджменту та управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве, Україна**ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН ТА МІГРАЦІЙНИЙ РУХ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Демографічні процеси як глобальне соціальне явище є найбільш стійкими та інерційними і формуються десятиліттями під впливом соціально-економічних факторів, що постійно змінюються..

Демографічна ситуація характеризує відтворення населення за його основними структурними елементами у просторовій і часовій визначеності. Забезпечення умов розвитку народонаселення в Концепції (основах державної політики) національної безпеки України розглядається як один з її пріоритетних національних інтересів.

Отже, демографічний чинник є одним із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси держави, як фактор і водночас як результат її функціонування. Від демографічних характеристики працездатного населення і показників демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу і, як результат, величина сукупного національного доходу.

Демографічний чинник поряд з іншими соціально-економічними факторами впливає на рівень трудової активності населення. Соціально-демографічна ситуація в державі формується залежно від розвитку процесів відтворення населення та міграційних процесів. Аналіз сучасної демографічної ситуації, а також її динаміки протягом останніх років свідчить про наявність в Україні поряд із соціально-економічними проблемами глибокої демографічної кризи.

Кількісні та якісні показники відтворення населення визначаються чинниками зовнішнього середовища, насамперед умовами життя. Для нашої держави характерний дуже великий діапазон коливання цих умов і відповідно істотні територіальні відмінності в рівнях та динаміці показників відтворення населення. [1, с. 64].

Чисельність наявного населення в Закарпатській області, за оцінкою, на 1 січня 2017 р. становила 1258777 осіб. Упродовж 2016 р. чисельність населення зменшилася на 381 особу. Зменшення чисельності населення області відбулося за рахунок міграційного скорочення населення – 982 особи, водночас зафіксований природний приріст – 601 особа (табл.1.).

Таблиця 1

Основні демографічні показники Закарпатської обл. за 2016 рік, осіб

	2016 р.	Довідково: 2015р
Чисельність наявного населення (за оцінкою) на кінець року	1258777	1259158
Середня чисельність наявного населення	1258967	1259364
Чисельність постійного населення (за оцінкою) на кінець року	1255944	1256325
Середня чисельність постійного населення	1256134	1256531
Загальний приріст, скорочення (–) населення	–381	–412
Природний приріст, скорочення (–) населення	601	1239
Кількість живонароджених	16000	16788
Кількість померлих	15399	15549
Кількість померлих дітей у віці до 1 року	168	180
Міграційний приріст, скорочення (–) населення	–982	–1651

Отже, в суспільстві останніми роками не забезпечується навіть просте відтворення населення. Аналітики вважають, що до 2026 року чисельність населення в Україні може зменшитися ще на 5–8 мільйонів, до 43,3 мільйона за оптимістичним варіантом чи навіть до 40,3 мільйона – за песимістичним. Фахівці ООН називають ще тривожніші цифри.

Ситуація ускладнюється тим, що серед населення скорочується й частка людей працездатного віку [2, с. 37].

Міграційний рух – один із видів демографічної поведінки. Міграційна поведінка – це сукупність дій та відносин, які опосередковують переселення індивідів або відмову від них. Вивчення міграційної поведінки включає дослідження соціально-психологічні аспекти індивідуального, групового та масового ставлення людей до зміни місця проживання, які подані в табл. 2.

Якщо наслідки міграційного руху населення можуть змінюватися одночасно, то процеси природного відтворення населення складні і для початку позитивних зрушень у них необхідна тривала цілеспрямована соціально-демографічна політика.

Таблиця 2

Міграційний рух населення Закарпатської обл. за 2016 рік, осіб *

	Усі потоки міграції		
	кількість прибули	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (-)
Закарпатська область:	3311	4293	-982
м. Ужгород	163	1121	-958
м. Берегово (міськрада)	74	127	-53
м. Мукачево	266	443	-177
м. Хуст (міськрада)	159	109	50
м. Чоп	139	105	34
райони			
Берегівський	132	193	-61
Великобerezнянський	168	130	38
Виноградівський	260	326	-66
Воловецький	140	83	57
Іршавський	259	202	57
Міжгірський	131	131	-
Мукачівський	81	219	-138
Перечинський	81	90	-9
Рахівський	113	191	-78
Свалявський	236	182	54
Тячівський	34	234	-200
Ужгородський	854	222	632
Хустський	21	185	-164

*Інформація сформована на основі наявних адміністративних даних щодо зміни реєстрації місця проживання за 2016 р.

Ці процеси не можуть не викликати глибокого занепокоєння. Якщо до 1991 року народжуваність в Україні перевищувала смертність, то тільки в 2002 році людей померло на 373 тисячі більше, ніж народилося. Сумарний коефіцієнт народжуваності, тобто кількість дітей, народжених однією жінкою впродовж життя, знизився за цей час від 1,9 до 1,1, а в містах – від 1,8 до 0,9.

Отже, закономірністю сучасних демографічних процесів в Україні є динамічне зменшення населення, спричинене низкою основних чинників, серед яких найважливішим слід вважати низький рівень народжуваності, що зумовлений, у свою чергу, соціально-економічними чинниками. У цій ситуації вбачається доцільним розроблювати концепції подовження віку проживання населення шляхом формування концепції здорового способу життя, активно впроваджуючи її із застосуванням стимуляційних та адміністративних (обмеження права вживання алкоголю й тютюну, посилення боротьби з наркоманією та алкоголізмом тощо) механізмів. Невирішені соціально-економічні проблеми зумовлюють негативні процеси у репродуктивній поведінці, подальше занедбаня самозберігальної поведінки, загрозу нетрадиційної матримоніальної поведінки та втрату молодого населення у міграційних процесах.

1. Дегерменджи Ю. Д. Роль ООН в забезпеченні демографічної безпеки / Ю. Д. Дегерменджи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://istfakmgu.at.ua/publ/procesi_regionalizaciji_ta_globalizaciji_jak_dominanta_svitovogo_ro_zvitku/12. Лібанова Е. М., Макарова О. В., Позняк О. В. та ін. Демографічні перспективи України: 2000–2075 роки // Зайнятість та ринок праці: Міжвід. наук. зб. – К.: РВПС України НАН України, 1999. – Вип. 11. – С. 126–141. 3. Гаврилець О.В. Аналіз соціально-економічних передумов міграції в Закарпатській області / О.В. Гаврилець // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск 2. – С.811–815. 4. Головне управління статистики у Закарпатській області. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/statinfo.htm> 5. Харламова Г.О. Міграція як складова процесу формування людського капіталу України / Г.О. Харламова, М. Наумова // Економіка та держава. – 2010. – №4. – С. 32–36.

УДК 351.84

Г.М. ЮРЧИК

кандидат економічних наук,
доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва,
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Найважливіше завдання, яке стоїть перед державами світу в XXI ст., полягає в досягненні такого розвитку, вихідною і кінцевою метою якого була людина з усіма її різноманітними потребами та інтересами. Це означає визнання провідної ролі соціальних факторів у вирішенні глобальних проблем людства, а відтак – соціальної політики (СП).

Термін «соціальна політика» введений на межі XIX-XX ст., а у активному науковому обігу знаходиться тільки починаючи з 70-х рр. XX ст. В рамках сучасних наукових досліджень можна виділити декілька основних підходів до визначення СП (табл. 1), серед яких: діяльність; взаємодія; сукупність ідей (положень, підходів); сукупність (система, комплекс) заходів, програм.

Таблиця 1

Основні підходи до трактування соціальної політики

Авторське визначення соціальної політики	Автор
Діяльність	
Система цілеспрямованої діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, сукупність принципів, норм, правил, рішень, дій, спрямованих на забезпечення ефективного, оптимального функціонування та розвитку процесів соціального буття.	Скурагівський В., Лібанова Е.
Діяльність держави та/або суспільства (суспільних інститутів) з представлення інтересів різних соціальних та соціально-територіальних груп у сфері виробництва, розподілу, споживання, які дають змогу узгоджувати інтереси цих груп з інтересами людини та довготерміновими цілями суспільства.	Григорєва И.
Діяльність, орієнтована на соціальні низи – декласовані елементи, маргінальні групи тощо, для того, щоб відгородити забезпечені класи від їхніх домагань шляхом розвитку державної допомоги та суспільної добродійності.	Гилко В.І.
Діяльність державних і цивільних інститутів, суспільних груп і окремих осіб, спрямована на реалізацію природних прав людини, що забезпечують її життєдіяльність і розвиток як соціальної істоти за невід'ємного дотримання її цивільних прав і бажань.	Сергієнко О.
Діяльність та принцип суспільства, які формують спосіб, за допомогою якого воно втручається та регулює відносини між індивідами, групами, громадянами, соціальними закладами.	Беркер С.
Взаємодія	
Система взаємодії державної влади, що постійно оновлюється, недержавних структур, самої особистості щодо життєзабезпечення та розвитку людини.	Сіленко А.
Сукупність ідей (положень, підходів)	
Сукупність науково сформульованих ідей, положень та концептуальних підходів (як довготермінового, стратегічного, так і короткотермінового, тактичного характеру), що поєднується із системою конкретних дій, заходів, важелів, стимулів і механізмів, за допомогою яких практично регулюються соціальні процеси	Мандибур В.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>